
Kyrkomötet Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2011:4

Rätt till juridiskt biträde

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motionerna 2011:20 och 2011:95. I 2011:20 föreslås kyrkomötet besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att föreslå ett tillägg i kyrkoordningen med innebörden att den präst eller diakon mot vilken tillsyns-ärende har inletts, har rätt till försvarsadvokat. I 2011:95 föreslås kyrkomötet besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att förbereda ett förslag till ändring av kyrkoordningens 31 kap. 14 § och 32 kap. 14 § där det fastslås att präst eller diakon som är föremål för prövning i ett ärende som kan leda till omplacering eller förlust av rätten att utöva prästämbetet

- a. ges rätt att ha en offentlig försvarare,
- b. att rättshjälp erbjuds efter prövning på liknande sätt som vid allmän domstol.

Utskottet slår fast att kyrkoordningen medger att präst eller diakon har biträde eller ombud vid sina kontakter med domkapitlet. Utskottet bedömer att någon rätt till ersättning för ombuds- och biträdeskostnader inte bör införas och föreslår att motionerna avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:20.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2011:95.

Motionernas förslag

Motion 2011:20 av Kjell Petersson, Rätt till försvarsadvokat

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att föreslå ett tillägg i kyrkoordningen 31 kap. 12 § och 32 kap. 12 § med innebörden att den präst eller diakon mot vilken tillsynsärende har inletts, har rätt till försvarsadvokat.

Motion 2011:95 av Fredrik Sidenvall, Rätt till offentlig försvarare vid befogenhetsprövning

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att förbereda ett förslag till ändring av kyrkoordningens 31 kap. 14 § och 32 kap. 14 § där det fastslås att präst eller diakon som är föremål för prövning i ett ärende som kan leda till omplacering eller förlust av rätten att utöva prästämbetet

- a. ges rätt att ha en offentlig försvarare,
- b. att rättshjälp erbjuds efter prövning på liknande sätt som vid allmän domstol.

Bakgrund

Kyrkoordningens bestämmelser

I varje stift ska det, enligt 6 kap. 8 § i kyrkoordningen, finnas ett domkapitel. Domkapitlet ska självständigt fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen. Biskopen och domkapitlet ska ha tillsyn över verksamheten i stiftets församlingar och samfälligheter samt över verksamheten i stiftet. I tillsynen ingår bl.a. en granskning av hur präster och diakoner utövar sina uppdrag och efterlever avgivna vigningslöften, prövning av behörighet att utöva kyrkans vinningstjänst enligt 31 kap. 11 och 12 §§ och 32 kap. 11 och 12 §§ samt befogenhetsprövning enligt 31 kap. 14 § och 32 kap. 14 §.

I inledningstexten till kyrkoordningens trettonde avdelning framhålls följande.

Kyrkoordningens bestämmelser ska tillämpas så att rätt och rättvisa råder. Möjligheten att överklaga och få sin sak prövad är därför av grundläggande betydelse. Kunskapen och erfarenheten från samhällets rättsväsende tas till vara i de organ kyrkan har för överprövning.

Erfarenheterna från samhällets rättsväsende återspeglar sig både i domkapitlets sammansättning och i dess arbetssätt. Enligt 9 kap. 1 § fjärde punkten ska en av domkapitlets ledamöter vara, eller ha varit, ordinarie domare. Domarledamoten har rösträtt vid handläggningen av ärenden enligt 31 kap. 11–14 §§, 32 kap. 11–14 §§, 57 kap. 8–18 §§ i vissa fall samt 58 kap. Vid överläggningar som avser ärenden om behörighet att utöva kyrkans vinningstjänst ska reglerna om omröstning i brottmål i allmän domstol tillämpas (9 kap. 7 §).

Kyrkoordningen utesluter inte möjligheterna av att använda sig av ombud eller biträde i sina kontakter med domkapitlet, se 58 kap. 15 § andra punkten. Detta torde förutsätta att de allmänna förvaltningsrättsliga kraven, så som att inkomma med fullmakt, är uppfyllda. Bestämmelser om ekonomisk ersättning till ombud eller biträde saknas dock i kyrkoordningen.

Rätten till juridiskt biträde enligt lag

Huvudregeln inom samhällets rättsväsende är att part själv för sin talan. Om en person som är misstänkt för brott är anhållen eller häktad ska dock en offentlig försvarare utses för honom. Offentlig försvarare ska också på begäran förordnas för den som är misstänkt för ett brott, för vilket inte är stadgat lindrigare straff än fängelse i sex månader. Offentlig försvarare ska därutöver förordnas 1. om den misstänkte är i behov av försvarare med hänsyn till utredningen om brottet, 2. om försvarare behövs med hänsyn till att det är tveksamt vilken påföljd som ska väljas och det finns anledning att döma till annan påföljd än böter eller villkorlig dom eller sådana påföljder i förening, eller 3. om det i övrigt föreligger särskilda skäl med hänsyn till den misstänktes personliga förhållanden eller till vad målet rör. (21 kap. 3 a § brottsbalken). Offentlig försvarare förordnas av rätten och har rätt till skälig ersättning av allmänna medel för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget har krävt.

Enligt lagen (1996:1620) om offentligt biträde kan domstol eller myndighet förordna offentligt biträde i mål eller ärende när så särskilt föreskrivs i lag. Offentligt biträde förordnas som regel till enskild i mål eller ärenden avseende tvångsvård av unga, missbrukare, smittade eller psykiskt sjuka och även i mål och ärenden avseende avvisning eller utvisning.

I de fall där varken offentlig försvarare eller offentligt biträde kan förordnas kan rättshjälp enligt Rättshjälpslagen (1196:1619) beviljas person som behöver juridiskt biträde. Enligt 6–9 §§ får rättshjälp beviljas en fysisk person vars ekonomiska underlag inte överstiger 260 000 kr om den rättssökande behöver

juridiskt biträde utöver rådgivning och detta behov inte kan tillgodoses på annat sätt. Rättshjälp får beviljas endast om det med hänsyn till angelägenhetens art och betydelse, tvisteföremålets värde och omständigheterna i övrigt är rimligt att staten bidrar till kostnaderna. Rättshjälp får inte beviljas om den rättssökande har en rättsskyddsförsäkring eller något annat liknande rättsskydd som omfattar angelägenheten. Om den rättssökande saknar rättsskydd men med hänsyn till sitt försäkringsskydd i övrigt eller sina ekonomiska och personliga förhållanden borde ha haft ett sådant skydd, får rättshjälp beviljas endast om det finns särskilda skäl med hänsyn till angelägenhetens art och betydelse för den rättssökande. Enligt uppgift från Rättshjälpsmyndigheten är det extremt ovanligt, om det ens har hänt, att rättshjälp beviljats för disciplinärenden i arbetslivet.

Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd

Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN) är en statlig, domstolsliknande myndighet som prövar så kallade behörighetsfrågor avseende legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal, det vill säga provotid, återkallelse av legitimation eller annan behörighet att utöva ett yrke inom hälso- och sjukvården, indragning eller begränsning av förskrivningsrätt och ny legitimation eller annan behörighet. Dessa ärenden handläggs enligt Patientsäkerhetslagen (2010:659) som medger ersättning till sakkunniga och sådana som är skyldiga att lämna yttrande i ärende samt ersättning för resa och boende till part som personligen behöver inställa sig i nämnden. För prövning i HSAN medges dock inte ersättning för kostnader för ombud eller biträde.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motionerna 2011:20 och 2011:95.

Domkapitlet har tillsyn över präster och diakoner vilket medför att domkapitlet ska utreda och pröva frågan om obehörighetsförklaring av präst eller diakon. Handläggning av sådana ärenden sker normalt under ledning av domkapitlets domarledamot vilket ska borga för skyndsamt handläggning och hög juridisk kvalitet. Kyrkoordningen innehåller inga bestämmelser som hindrar en präst eller diakon att anlita biträde eller ombud när han eller hon är föremål för utredning och/eller prövning av domkapitlet. I Överklagandenämndens beslut 1/01 förutsätts att det kan finnas ombud eller biträden vid ärenden rörande obehörighetsförklaring. Nämnden skriver där följande.

I artikel 6 i Europakonventionen föreskrivs bl.a. att var och en vid prövningen av en anklagelse mot honom för brott ska vara berättigad till en rättvis och offentlig rättegång (punkt 1) samt betraktas som oskyldig till dess hans skuld lagligen fastställts (punkt 2). Bland särskilt angivna minimirättigheter som därvid ska tillkomma den anklagade nämns i artikeln rätten att utan dröjsmål i detalj underrettas om innebörden av och grunden för anklagelsen mot honom (punkt 3a), rätten att få tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar (punkt 3b), rätten att försvara sig personligen eller genom rättegångsbiträde som han själv utsett (punkt 3c) och rätten att förhöra eller låta förhöra vittnen som åberopas mot honom samt att själv få vittnen inkallade och förhörda under samma förhållanden som vittnen åberopade mot honom (punkt 3d). Enligt Överklagandenämndens uppfattning bör, med hänsyn till den synnerligen ingripande verkan som ett beslut om obehörighet att utöva kyrkans vinnings-

tjänst har, de principer som följer av artikel 6 i Europakonventionen i tillämpliga delar vara vägledande vid handläggningen av obehörighetsärenden.

Vad vi har erfarit så är det mycket vanligt att präster och diakoner har med sig ett biträde när man kallats till domkapitlet. Detta biträde är inte sällan en facklig representant som är förtrogen med kyrkans sammanhang och regelverk och som därmed kan vara till gott stöd för den präst eller diakon som ska prövas.

Av det som redogjorts för ovan framgår att det i lagstiftningen råder en stor restriktivitet vad gäller ersättning för ombuds- och biträdeskostnader. Vi bedömer att det saknas skäl till att ha ett annat synsätt i Svenska kyrkan varför en rätt till sådan ersättning inte bör införas i kyrkoordningen. Motionerna bör därmed avslås.

Uppsala den 29 september 2011

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Sven Krag, ordförande

Anna Wernqvist, sekreterare

Beslutande: Sven Kragh, ordförande, Margareta Carlenius, Göte Karlsson, Irene Gustafsson, Rolf Forslin, Kerstin Björk, Staffan Holmgren, Suzanne Fredborg, Ingrid Borgström, Lars Ivar Ericson, Hans Olof Andrén, Emma Hedlundh, Bertil Olsson, Rune Wallmyr och Eric Muhl.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ronny Hansson, Roine Olsson, Monica Köpsén, Christina Blomqvist, Sven Kerst, Inger Lif, Lennart Kjellin, Mattias Rosenqvist, Niklas Grahn, Maria Falk, Mikael Wendt, Emma Thorén, Stefan Aro och Bertil Murray.

Biskoparna Esbjörn Hagberg och Tuulikki Koivunen Bylund har deltagit i utskottets överläggningar.